

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací materiál vytvořený v projektu OP VK

Název školy:	Gymnázium, Zábřeh, náměstí Osvobození 20
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0211
Název projektu:	Zlepšení podmínek pro výuku na gymnáziu
Číslo a název klíčové aktivity:	III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Anotace

Název tematické oblasti:	Literatura pro vyšší gymnázium
Název učebního materiálu:	Literatura baroka
Číslo učebního materiálu:	VY_32_INOVACE_CJ0314
Vyučovací předmět:	Český jazyk a literatura
Ročník:	2. ročník čtyřletého gymnázia, 6. ročník osmiletého gymnázia
Autor:	Mgr. Libuše Chudobová
Datum vytvoření:	25. 11. 2014
Datum ověření ve výuce:	27. 11. 2014
Druh učebního materiálu:	pracovní list
Očekávaný výstup:	Student chápe specifika barokní literatury v souvislosti s politickými, ekonomickými a sociálními podmínkami. Dokáže charakterizovat žánry typické pro toto období a přiřadit k nim představitele národních literatur a jejich stěžejní díla.
Metodické poznámky:	Pracovní list je možné využít k samostatné práci, práci ve dvojicích, či ke skupinové práci.

LITERATURA BAROKA

1. Označ znaky baroka:

kult smyslů	důraz na city
zájem o člověka	nevěra v pozemský svět
alegoričnost	symboličnost
duchovnost	záliba v kontrastech
nedůvěra v rozum	zájem o přírodu

2. Vskutku, zkrátíme co nám dřívě
v povaze, tu temnou zlost,
běs a tížádostivost,
když je tomu tak, že sníme,
a potom snad pochopíme,
že život je pouhé snění
v světě, jenž je tím, co není:
už chápu tu světskou lest,
člověk sní o tom, čím jest,
nežli přijde probuzení.

a) Urči autora a název díla.

b) Jak se nazývá typická barokní idea, jejímž dokladem je výše uvedená ukázka?

c) S přihlédnutím k ukázce formuluj, jaké je barokní chápání života.

3. Buď sbohem, naděje, a s ní i strach
a výčitka; vše dobré ztratil jsem;
zlo, buď mým dobrem, a když pomůžeš mi,
s nebeským králem si moc rozdělím
a ovládnou snad víc, než půlku říše,
jak brzo svět a člověk poznají.

a) Pro koho má být zlo dobrem? Kdo pronáší tento monolog?

b) Doplň:

Autorem díla, ze kterého ukázka pochází, je básník a prozaik

....., představitel (země) barokní literatury.

c) Kdo je myšlen „nebeským králem“? V jakém vztahu je k němu mluvčí monologu?

4. Já tedy umlknu, a přiopravě brýlí, hledím pilně do nich, a užrím věc nenadálou, že jmenovitě řídko který z nich všechny oudy měl, každému téměř netčeho významného se nedostávalo. Někteří neměli uší, jimiž by stížnosti poddaných vyslýchati; jiní očí, jimiž by neřády před sebou znamenati; jiní nosu, kterýmž by šibalů proti právu uklady čenichati; jiní jazyku, kterýmž by za němé utištěné promlouvati; jiní rukou ...
... Zastavil jsem se při soudu senátorském, kdež jsem jména pánů soudců tato spatřil: Neznaboh, Svárurád, Sluchosud, Stranobij, Osobolib,Svědkové byli vedeni Kleveta, Lež, Podhled.....

a) Urči autora, název díla a přibližnou dobu jeho vzniku.

b) Kdo hledí skrze brýle na svět? Od koho je dostal?

c) Ukázka je příkladem použití jednoho uměleckého prostředku. Kterého? Proč?

d) Ve kterém renesančním díle najdeme podobnou postavu?

e) Nabízí se i srovnání s jedním dílem literatury doby husitské. Se kterým a proč?

f) Jaký vztah ke světu nakonec zaujímá hlavní postava?

5. Jak můžeme rozdělit českou barokní literaturu? Stručně vysvětli proč a uveď 1-2 nejvýznamnější zástupce a jejich díla.

6. a) Ze které básně kterého autora pochází následující úryvek?

b) Na jakém kompozičním prostředku je báseň založena?

c) Na příkladu tohoto textu ukaž typickou barokní antitezi.

d) Vyhledej anaforu.

... Já jsem bída neřestí,
chudoba, samé žebrání:
tys poklad, pouhé štěstí,
všeho dobrého oplejvání,
tys původ všeho dobrého,
tys poklad velmi podivný.
Já kořen všeho zlého,
mrzký, nestálý, pochybný.

Co teď, co budoucího,
ty jsi všeho povědomý,
já jsem srdce tupýho,
sám svého nepovědomý.
Tys smysl, rada všeho,
neomylná prozřetelnost;
já pak pychu zlostného
všecka všudy ošemetnost.

Tys propasti dno, svršek,
já nejmenší krupějčka;
ty jsi slunce okršlek,
já jeho malá jiskřička;
ty jsi květu samý květ,
já jsem jen pejíř polední,
rosys rosa, novýs svět,
já pak bublínka večerní.

Já mlha, mráz, kruh ledu,
tys radosti neskončenost,
náchylný k bídám, k pádu,
tys pak pevná trvánlivost,
já jsem kroužek bolesti,
ty jsi stálostálá pevnost,
já jsem kolo žalosti,
ty jsi neskončená radost.

Já kvilení, bublání,
tys zpěv, zvuk, pěkné varhany,
toužení, naříkání,
pronikáš na všechny strany;
tys světlem, já temností,
já bláto, a tys čistota;
tys milost, já tesknosti,
tys bezpečnost, a já psota ...

... Ó bože můj, ach co jsem?
Zdali se mně jen něco zdá?
Nevím, jsem-li, čili se zdá:
jsem, jsem než od samého,
jsem, Bože, jsem než od tebe,
ne od sebe samého,
ot tebe, jenžs stvořil nebe.

7. a) Urči autora a dílo, z něhož je následující úryvek.

b) Jaké myšlenky z textu vyplývají? Co jím chtěl autor čtenářům sdělit?

Ó dome starý, jak nerovný pán tobě vládne! Ó přeslavný pastýři stáde! Ó ty vtípem svým velký, neboť mnozí za vtipného tě mají, rozumným však nikdo tě nenazve! Ó, pravím, ty velký reformátore státu! Dům a staré království jsi rozkotal, nového nepostavil. Běda tobě! Jak jednou pykati budeš vlasti, jak králům, jichž dědictví, jež záleží v zámožnosti poddaných, podle zdání všech rozumnějších politiků, tak hanebně jsi zmrhal! Šlechtu jsi potlačil, z měst královských nadělals městečka, z městeček vsi, ze vsí rozedrané chatrče, v nichž bydlí lidé polonazí, otrhaní, hladem téměř umoření, všech věcí potřebných zbavení. Ó ty pravý otče vlasti! Žádný statkář by nedal tak nakládati se svým dvorem, jako ty nakládáš s královstvím českým, kdysi hojně kvetším, jehož všechny ozdoby, záštity, důchody jsou dány v plen – neboť nemohu jinak nazývati násilné vydírání – a denně před očima mizejí, když vídeňský dvůr, navnaděn sladkostí českých peněz, denně jícnem nenasytným volá: "Přinášej! Přinášej!" Smím se domnívati, že se vyznáš v umění vladařském, když neznáš ani první čárky řádné správy a politické schopnosti? Neboť, ať mluvím s filosofii, nemůže-li být žádné vědy bez předmětu a je-li dle Aristotela, sv. Tomáše, Contzena a jiných, kdo o politice pojednávají, předmětem, cílem a nejvyšším zákonem politické moudrosti: blahobyt národa, jeho bezpečnost, zámožnost, bohatství, pokoj a všech věcí potřebných k životu krásnému, veselému a líbeznému dostatek, láska knížete k lidu a naopak lidu ke knížeti a jiné toho druhu věci: můžeme-li za to míti, že rozumíš politice ty, jenž si dokázal vše jiné a vypočítaným tu věcem přímo opačné, který z trápení ubohých a chudých vesničanů i měšťanů peníze jsi vybral? ...

Tot' jest moje žaloba. Přichází-li snad pozdě, jistě pravdivá a spravedlivou býtí nepřestane nikdy.

Ty, z patronů země české nejpřednější a největší, Václave! Vratislavem buď a Čechám svým navrať dávnou slávu! Opět postav nás na to místo, z něhož jsme padli nezaslouženě, vlastní netečností a zločinnou zlobou jiných neb pochlebničtím mnohých, nejméně až do skonání sloužice tobě i nejsvětější víře, i králům! Ty národa našeho záštitu a podporo! Zahyneme-li, tobě zahyneme! Od nových obyvatelů bys marně očekával té pocty, kterou tebe, země česká, od tolika věků velebí a miluje. Tudíž v pokoře prosíce, toto opakujeme:

Nedej zahynouti nám i budoucím!

Neráčíš-li snad vyslyšení synů zvrhlých, slyš a vyslyš prosby předků, kteří orodovali za potomstvo své a v nebi na tebe hledí! Svätý Václave, mučedníku Kristův, jediný dědici země české, **oroduj za nás!**

ŘEŠENÍ:

1. kult smyslů, alegoričnost, duchovnost, nedůvěra v rozum, důraz na city, nedůvěra v pozemský svět, symboličnost, záliba v kontrastech
2. a) Pedro Calderon de la Barca – Život je sen
b) nicotnost člověka v porovnání s Bohem, pozemský život je pouhou přípravou na věčný život, život, který člověk prožívá, je jen prchavý sen a zdání...
c) viz b)
3. a) hlavní postava – satan – padlý anděl
b) Ztracený ráj – Johna Milтона – anglické barokní literatury
c) Bůh – Ježíš
4. a) Labyrint světa a ráj srdce – Jan Amos Komenský – 20. – 60. léta 17. stol.
b) Všeživý všudybud – Mámení
c) alegorie – jinotaj – autor nechce nebo nemůže přímo pojmenovat skutečnost
d) Božská komedie – Dante Alighieri
e) Petr Chelčický – Siet' viery pravé – alegorie
Smil Flaška z Pardubic – Nová rada – alegorie
f) ráj nachází ve svém srdci – v hluboké víře v boha
5. exulantská (nekatolická) – J. A. Komenský, Pavel Stránský ze Stránky u Zap, Pavel Skála ze Zhoře...
oficiální (katolická) – Bohuslav Balbín, Tomáš Pešina z Čechorodu, Adam Václav Michna z Otradovic
pololidová a lidová – kramářské
6. a) Co Bůh? Člověk? – Bedřich Bridel
b) kontrast
c) boží dokonalost x nedokonalost (malost) člověka
d) **tys** milost, já tesknosti,
tys bezpečnost, a já psota...
jsem, jsem než od samého,
jsem, Bože, jsem než od tebe
7. a) Bohuslav Balbín – Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště českého
b) obhajoba práva národa na vlastní jazyk, kritika národnostní politiky (vytlačování češtiny ze škol, úřadů, kostelů, názor, že k vyhlazování jazyka se obvykle připojuje bezpráví), čeština obhajována jako biblický jazyk (vznikl při prvním zmatení jazyků)